

CHÍNH TRỊ - LUẬT

MỘT SỐ NÉT VỀ CÁC ĐẢNG CÁNH TẢ BRAZIL

ThS. Nguyễn Thị Hạnh
Viện Nghiên cứu Châu Mỹ

Với hệ thống chính trị của mình, Brazil là nước đa đảng với các phái: phái tả, phái hữu và phái trung lập. Phái tả gồm một số đảng sau:

- 1) Đảng Công nhân (PT);
- 2) Đảng Xã hội Brazil (PSB);
- 3) Đảng Dân chủ xã hội Brazil (PSDB);
- 4) Đảng Lao động dân chủ (PDT);
- 5) Đảng Xã hội nhân dân (PPS); và
- 6) Đảng Cộng sản của Brazil (PCdoB).

Những năm gần đây, phái tả hay còn gọi là các đảng cánh tả đang thắng thế trong các cuộc bầu cử tổng thống và giữ vai trò lãnh đạo đất nước - đây cũng là xu hướng chung của nhiều nước Mỹ Latinh. Bài viết này sẽ giới thiệu một số nét chính về các đảng cánh tả trên.

1. Đảng Công nhân (PT)

Đảng Công nhân là một trong những đảng cánh tả có vai trò rất lớn trong các đảng cánh tả nói riêng và trong hệ thống chính trị Brazil nói chung. Tổng thống hiện nay của Brazil, ông Lula da Silva, là nhà lãnh đạo của Đảng.

Sự hình thành và phát triển. Ngày 10/2/1980, ở Sion High School thuộc Sao Paulo, một nhóm trí thức và công nhân đứng ra thành lập Đảng. Đảng có cơ sở từ các tổ chức quần chúng như: đoàn thanh niên, hội phụ nữ và tổ chức công đoàn. Tổng thống Lula da Silva là một trong những người sáng lập và là thành viên "sáng giá"

nhất trong thời điểm hiện tại. Ngoài ra, còn có một số nhà sáng lập tên tuổi khác như: Henos Amorina, Djalma Bom, Wagner Benevides...

Ngay từ khi mới thành lập, Đảng đã có ảnh hưởng sâu rộng trong quần chúng thông qua các tổ chức Công đoàn địa phương thuộc các tỉnh - đóng vai trò như những tổ chức cơ sở của Đảng. Đây là một trong những lợi thế cho việc tập hợp lực lượng, song cũng là một trong những bất lợi của Đảng khi cần thông qua một vấn đề quan trọng.

Nền tảng tư tưởng của Đảng theo khuynh hướng chủ nghĩa xã hội cổ điển. Chương trình hành động chủ yếu là chống tư sản và đưa đất nước đi theo con đường chủ nghĩa xã hội. Đảng Công nhân có khoảng 30 khuynh hướng đại diện khác nhau và là một trong những đảng cánh tả nổi bật ở Brazil. Trong nhiều thập kỷ gần đây, cũng như hiện nay, trong đảng thường có thành ba khuynh hướng chủ yếu là:

- Khuynh hướng dân chủ xã hội;
- Khuynh hướng dung hoà - đó là nhóm trung lập, chiếm đa số;
- Khuynh hướng xã hội chủ nghĩa - đây là nhóm có tiền thân từ phong trào của các cựu chiến binh, hình thành từ những năm 1960. Tiêu biểu là: Phong trào đòi quyền bầu cử cho nhân dân, phong trào của nhóm Hành động nhân dân, phong trào của nhóm Tự do và đấu tranh...

Những ngày mới thành lập, Đảng chưa thể hiện được vai trò trong đời

sống chính trị cũng như chưa giành được các vị trí trong các cơ quan công quyền. Từ những năm 1990, Đảng đã từng bước tạo dựng hình ảnh của mình bằng việc đưa người ra tranh cử và bước đầu đã giành thắng lợi trong các cuộc bầu cử các cấp: cấp thành phố vào các năm 1988, 1992, 1996 và 2000 ở Sao Paulo và Porto Alegre; cấp bang năm 1988 ở bang Rio Grande Do Sul; bầu cử quốc hội năm 1986, Lula da Silva là ứng cử viên của Đảng ra tranh cử và đã trở thành nghị sỹ quốc hội.v.v...

Dấu ấn đậm nét nhất là trong cuộc bầu cử tổng thống năm 2002, ông Lula da Silva, đại diện của Đảng ra tranh cử và đã giành 61% tổng số phiếu bầu, đắc cử tổng thống Brazil. Đồng thời, trong cuộc bầu cử Quốc hội cùng năm, Đảng Công nhân giành được 91 ghế trên 513 ghế tại Hạ viện và 14 ghế trên tổng số 81 ghế tại Thượng viện. Chiến thắng này được giới phân tích đánh giá là một bước ngoặt quan trọng của Đảng trong việc thực hiện tiến trình dân chủ, đi lên chủ nghĩa xã hội, thậm chí nó đánh dấu sự kết thúc "chủ nghĩa tự do mới" mà các chính quyền trước đó đã thực thi. Tiếp đến cuộc bầu cử Quốc hội ngày 29/10/2006, Đảng Công nhân giành được 83 ghế ở Hạ viện và 11 ghế ở Thượng viện, ít hơn so với cuộc bầu cử trước đó. Song, ứng cử viên Lula da Silva, tái đắc cử tổng thống với hơn 60% tổng số phiếu bầu, nhiệm kỳ của ông sẽ tiếp tục đến 1/1/2011. Hiện nay, Đảng Công nhân là đảng lớn thứ hai ở Hạ viện, lớn thứ tư ở Thượng viện và có năm ghế thống đốc bang.

Có được những thành quả trên, thời gian qua, Đảng Công nhân đã thực thi nhiều cải cách tiến bộ và có đường lối chính sách đối nội, đối ngoại khá phù hợp, đáp ứng yêu cầu thay đổi trong tình hình mới.

Chính sách đối nội. Trong nhiệm kỳ đầu của Tổng thống Lula da Silva (2002-2006), chính phủ cánh tả đã đưa ra một số chính sách và đã đạt nhiều thành tựu quan trọng. Nổi bật nhất là chính sách và biện pháp kiểm soát lạm phát, duy trì sự phát triển kinh tế ổn định, giải quyết một số vấn đề xã hội bức xúc.

Vấn đề ưu tiên hàng đầu trong các chương trình xã hội là "Chương trình trợ cấp người nghèo", được thực hiện ngay từ năm 2002. Mỗi năm chính phủ chi khoảng 4 tỷ USD cho 11,5 triệu hộ nghèo với tổng số gần 60 triệu người, chiếm gần 1/3 dân số đất nước. Chương trình này bao gồm một số biện pháp thiết thực như: tạo ra những bể chứa nước ở những khu vực canh tác khô cằn trên. Bên cạnh đó, Chính phủ đề ra chương trình "Bolsa Familia - Quỹ gia đình", là chương trình hỗ trợ tài chính cho những gia đình nông dân có thu nhập thấp - bình quân dưới 60 Real/người và gia đình có trẻ em dưới 15 tuổi. Mỗi tháng Chính phủ sẽ cấp khoảng 45 USD cho mỗi hộ gia đình với điều kiện họ phải cho con đi học và cho trẻ tiêm chủng đúng độ tuổi. Tổng chi hàng năm cho chương trình này chiếm khoảng 0,6% tổng thu nhập quốc dân⁽¹⁾.

Chương trình xã hội "không có người đói" của Chính phủ đã trợ cấp 325 triệu USD hàng tháng cho 45 triệu người trong tổng số 186 triệu dân nước này. Đây là chương trình trợ cấp xã hội lớn nhất thế giới giúp hàng triệu trẻ em nghèo được đến trường và được chăm sóc y tế⁽²⁾.

Ngoài ra, Chính phủ cánh tả rất chú trọng chính sách phát triển kinh tế bền vững đi đôi với ổn định xã hội. Với những biện pháp như trên, trong nhiệm kỳ thứ nhất, Chính phủ cánh

tả đã đạt một số thành tựu nhất định như tỉ lệ đói nghèo, thất nghiệp và tỉ lệ lạm phát đều giảm, trong khi đó tỉ

lệ tăng trưởng và thu nhập bình quân đầu người tăng. Xin xem số liệu sau đây⁽³⁾:

Một số thành tựu trong nhiệm kỳ đầu của Tổng thống Lula

Năm	2002	2005
Số dân sống dưới mức nghèo khổ (%)	26,7	22,8
Tỷ lệ thất nghiệp (%)	7,0	9,8
Tỷ lệ lạm phát (%)	8,3	6,9
Thu nhập quốc dân (GDP) bình quân đầu người (USD)	7600	8400
Tỷ lệ tăng trưởng (%)	1,0	2,4
Cán cân thương mại (tỷ USD)	13,2	37,1

Khi tái đắc cử nhiệm kỳ thứ hai, Tổng thống Lula da Silva tiếp tục duy trì chính sách trước đây và chú trọng thực hiện một số chính sách mới: tăng cường đầu tư hơn nữa cho lĩnh vực xã hội, tạo thêm việc làm, đẩy mạnh giáo dục, y tế, bảo hiểm xã hội, cắt giảm thuế đi liền với kiểm soát lạm phát, cải cách nền hành chính, tạo môi trường đầu tư hấp dẫn, bài trừ tham nhũng trong chính phủ.

Để thực thi những vấn đề trên, không lâu sau khi bắt đầu nhiệm kỳ thứ hai, Lula da Silva cùng với Nội các của mình đã đưa ra "Chương trình thúc đẩy tăng trưởng kinh tế" bằng việc giảm tệ quan liêu, giảm chi tiêu cho cơ sở hạ tầng và khuyến khích đầu tư. Với chương trình này, Chính phủ đã tiến hành hàng loạt các biện pháp nhằm ngăn chặn tình trạng nền kinh tế tăng trưởng quá nóng; đồng thời, tăng đầu tư phát triển hạ tầng giao thông như khôi phục và phát triển các tuyến đường bộ và đường sắt, giảm thuế, hiện đại hoá ngành sản xuất năng lượng trong nước nhằm

tránh tình trạng thiếu năng lượng trong sản xuất. Nguồn vốn dự chi cho chương trình này khoảng 500 tỷ Real, tương đương khoảng 250 tỷ USD trong bốn năm. Đây là một kế hoạch lớn của Chính phủ Brazil hiện nay. Kế hoạch này đã được Quốc hội thông qua, nhưng hiệu quả của nó vẫn còn nhiều vấn đề cần xem xét, bởi dù có sự đầu tư đó của Chính phủ, tình trạng mất cân đối giữa các vùng miền trên toàn quốc vẫn còn tồn tại.

Một số chính sách đối ngoại. Khi điều hành đất nước, Chính phủ cánh tả coi trọng quan hệ với các nước trong khối thị trường chung Nam Mỹ, nhưng không coi nhẹ quan hệ với Mỹ.

Trong quan hệ với Mỹ, tuy chưa thoát khỏi sự lệ thuộc vào Mỹ, nhưng đường lối đối ngoại đã thể hiện sự độc lập hơn so với các chính phủ trước đó. Một mặt, Chính phủ thực hiện các chính sách phát triển hợp tác bình đẳng với Mỹ, mặt khác phản đối gay gắt chính sách áp đặt, chống phá, bao vây cấm vận của Mỹ đối với các nước trong khu vực, nhất là chính sách của

Mỹ đối với Cuba. Đồng thời, Chính phủ Brazil hiện nay công khai thực hiện chính sách đoàn kết, hợp tác toàn diện với hòn đảo này và ủng hộ quá trình dân chủ hoá trong quan hệ quốc tế cũng như việc cải tổ Liên hiệp quốc.

Trong quan hệ với các nước khu vực, Chính phủ tiến hành mở rộng quan hệ với các nước, nhất là các nước có cùng xu hướng như Venezuela. Tích cực ủng hộ cuộc đấu tranh chống chủ nghĩa khủng bố, cùng với các lực lượng tiến bộ và yêu chuộng hoà bình trên thế giới, phấn đấu vì một thế giới hoà bình, tiến bộ, dân chủ và bình đẳng giữa các dân tộc. Brazil cũng đã gửi quân đội đến Haiti để giúp gìn giữ hoà bình ở nước này. Brazil cũng là một trong các nước ủng hộ mạnh mẽ việc tổ chức tài chính quốc tế hỗ trợ cho các nước đang phát triển.

2. Đảng Dân chủ Xã hội Brazil (PSDB)

Đảng Dân chủ xã hội Brazil cũng là một trong những đảng cánh tả có vị trí trong Quốc hội và trên chính trường Brazil hiện nay.

Ngày 25 tháng 6 năm 1988, Đảng được thành lập với tiền thân từ một nhóm đảng viên cánh tả thuộc Đảng Mặt trận dân chủ Brazil.

Mục đích cơ bản của Đảng PSDB là thực hiện công bằng và xây dựng một xã hội dân chủ, xây dựng chính quyền do Nghị viện lãnh đạo. Thực hiện mục tiêu trên, Đảng kêu gọi đoàn kết tất cả các nhóm chính trị khác nhau như "dân chủ xã hội", "tự do xã hội" và "dân chủ Thiên Chúa".v.v... Đồng thời, Đảng đã liên minh với một số đảng nhỏ khác như Đảng PTB và PEL, nhằm tăng thêm sức mạnh và lực lượng cho mình.

Chương trình hành động là: "Bác bỏ chủ nghĩa dân túy và chủ nghĩa

độc quyền, xoá bỏ nền tảng chủ nghĩa tự do mới hay những tư tưởng bình ổn quốc gia đã quá lỗi thời".

Năm 1988, trong cuộc bầu cử Quốc hội, Đảng đã giành vị trí thứ ba trong các đảng có ghế tại Nghị viện;

Trong cuộc bầu cử tổng thống tháng 10 năm 1994, ông Cardoso (năm 1992 là Bộ trưởng Bộ Ngoại giao, năm 1993 là Bộ trưởng Bộ Tài chính) là đại diện của Đảng ra tranh cử và đã đắc cử tổng thống Brazil nhiệm kỳ 1994 - 2002.

Trong cuộc bầu cử Quốc hội ngày 1 tháng 10 năm 2006, Đảng đã giành được 65 trong tổng số 513 ghế tại Hạ viện và 5 ghế tại Thượng viện, và là đảng cánh tả có số ghế đứng thứ hai trong Quốc hội.

Trong cuộc bầu cử tổng thống cùng năm, ứng cử viên của Đảng là Geraldo Alckimin giành được số phiếu khá cao với 39,17% tổng số phiếu bầu ở vòng bầu cử thứ nhất, đứng thứ hai sau Lula da Silva, ứng cử viên Đảng Công nhân.

3. Đảng Lao động dân chủ (PDT)

Tháng 5 năm 1980, Đảng Lao động Dân chủ do ông Brizola (trước là thành viên của Đảng PTB) thành lập. Đảng PDT cũng là một trong những đảng cánh tả, đứng vị trí thứ ba trong các đảng thuộc phái tả, sau Đảng Công nhân và Đảng Dân chủ xã hội Brazil.

Năm 1990, Đảng giành được 3 ghế thống đốc bang, 5 ghế tại Thượng viện và 33 ghế tại Hạ viện, và là đảng có số ghế đứng thứ 3 trong Quốc hội Brazil.

Năm 1994, Chủ tịch đảng - ông Brizola là ứng cử viên của Đảng ra tranh cử tổng thống và số phiếu giành được đứng thứ 5 trong các ứng cử viên ra tranh cử. Đây cũng là một trong những kết quả mà đảng cầm quyền lúc đó đánh giá cao.

4. Đảng Xã hội Brazil (PSB)

Đảng Xã hội Brazil là một trong bốn đảng cánh tả hiện có tiếng nói trong Quốc hội.

Năm 1946, Đảng được thành lập tại Rio de Janeiro, do ông Miguel Araes lãnh đạo. Đảng theo trường phái dân chủ cánh tả.

Từ năm 1964 đến năm 1985, khi lực lượng quân sự nắm quyền thống trị đất nước, PSB cũng bị đặt ra ngoài vòng pháp luật giống như các đảng chính trị khác ở Brazil.

Đến ngày 1/7/1988, Đảng mới được Hội đồng Bầu cử trung ương chính thức công nhận là đảng chính trị hoạt động hợp pháp trở lại.

Tại cuộc bầu cử Quốc hội ngày 6/10/2002, Đảng đã giành được 22 ghế trong tổng số 513 tại Hạ viện và 4 ghế trong tổng số 81 tại Thượng viện.

Đến cuộc bầu cử Quốc hội năm 2006, Đảng giành được 27 ghế tại Hạ viện, 3 ghế tại Thượng viện và 2 ghế thống đốc bang.

5. Đảng Nhân dân Xã hội (PPS)

Đảng PPS được thành lập khá muộn trong hệ thống đảng chính trị Brazil - ra đời năm 1992.

Đảng PPS là một trong số những đảng có vị thế trong Quốc hội Brazil, và là đảng lớn thứ 10 trong Nghị viện, với 15 ghế tại Hạ viện và 1 ghế tại Thượng viện.

Từ năm 2004, Đảng Nhân dân xã hội là một trong những thành phần của Liên minh cầm quyền của Tổng thống đương nhiệm Lula da Silva. Trong cuộc bầu cử Quốc hội năm 2006 vừa qua, Đảng giành được 21 ghế tại Hạ viện và vẫn duy trì được hai ghế thống đốc bang là: Mato Grosso và Rondonia.

6. Đảng Cộng sản Brazil (PCdoB)

Đảng Cộng sản Brazil là một trong những đảng cánh tả thuộc Liên minh cầm quyền của Tổng thống đương nhiệm Lula da Silva.

PCdoB vốn xuất thân từ một nhóm thành viên tách ra từ Đảng Cộng sản của người Brazil (PCB). Ngày 18 tháng 2 năm 1962, khi PCB thông qua tuyên ngôn của mình, một nhóm gần 100 thành viên đã không đồng tình nên tách ra thành lập đảng mới với tên gọi Đảng Cộng sản Brazil. Cùng ngày hôm đó, Đảng đã thành lập cơ quan ngôn luận chính thức là "Báo Giai cấp công nhân".

Hiện tại, số thành viên của Đảng khoảng 70.000 người. Chủ tịch Đảng hiện nay là ông José Renato Rabelo.

Đường lối cơ bản của Đảng là xây dựng một xã hội dân chủ, công bằng. Thực hiện đường lối trên, từ khi thành lập cho đến nay, Đảng PCdoB là một trong những tổ chức có nhiều hoạt động rất tích cực, cùng với các tầng lớp nhân dân đấu tranh vì một xã hội dân chủ. Khi chính phủ độc tài trước đây ra sắc lệnh giải tán các đảng chính trị và vi phạm dân chủ như cản trở quyền công dân, tiến hành kiểm duyệt gắt gao các phương tiện truyền thông, PCdoB là một trong những tổ chức có hoạt động kháng cự ngấm mạnh nhất chống lại chế độ độc tài quân sự. Ví dụ, Đảng tham gia vào các chiến dịch chống lại những sắc lệnh phi lý của chế độ độc tài thực thi trong các trường đại học; thành lập và liên minh với các tổ chức khác trong phe cánh tả phát động chiến dịch mang tên "Diretas Já" - chiến dịch đòi chính phủ quân sự thực hiện dân chủ; ngày 28/8/1979 PCdoB đã phát hành tờ báo ngôn luận chính thức của mình mang tên "Diễn đàn

giai cấp công nhân” nhằm tập hợp lực lượng đấu tranh đòi dân chủ; PCdoB đã thành lập “Liên minh những người theo chủ nghĩa xã hội trẻ tuổi”.v.v...

Với những hoạt động trên, chỉ trong vòng ba tháng, đã có tám triệu người Brazil xuống đường biểu tình chống đối chính phủ và yêu cầu tổ chức bầu cử tổng thống. Ngày 23/5/1985, chỉ tám tháng sau chiến dịch “Diretas Já”, Quốc hội Brazil đã đề cử ông Tancredo Neves làm tổng thống, chấm dứt chế độ độc tài quân sự ở nước này và ngày 23/6/1988, Đảng PCdoB đã được công nhận là đảng hoạt động hợp pháp.

Tiếp tục thực hiện đường lối đó, đầu những năm 1990, khi chủ nghĩa xã hội ở Liên xô sụp đổ, PCdoB vẫn đưa ra khẩu hiệu “chủ nghĩa xã hội sống mãi” và Đảng vẫn đứng vững trên chính trường Brazil. Bằng chứng là, Đảng PCdoB cùng với Liên minh cầm quyền liên tiếp giành thắng lợi trong các kỳ bầu cử tổng thống các năm 1994, 1998, 2002 và 2006. Đồng thời, trong cuộc bầu cử Quốc hội Đảng đã giành các ghế nghị sỹ: năm 1998 là 5 ghế; năm 2000 giành được 12 ghế hạ nghị sỹ; trong cuộc bầu cử Quốc hội 1/10/2006 PCdoB giành được 13 ghế tại Hạ viện.

Như vậy, từ khi thành lập cho đến nay, PCdoB là một trong những đảng cánh tả theo đường lối ủng hộ dân chủ và chủ nghĩa xã hội rất kiên định và đã là một trong những lực lượng góp tiếng nói ủng hộ xu hướng tiến bộ ở Brazil.

Trên đây là một số nét chủ yếu về các đảng cánh tả Brazil. Trong các đảng này, Đảng Xã hội và Đảng Cộng sản Brazil ra đời sớm nhất (1946 và 1962), các đảng còn lại đều hình

thành trong thập kỷ 1980 và 1990. Trong những ngày đầu mới thành lập, nói chung các đảng cánh tả chưa thể hiện được vai trò của mình so với phái hữu. Từ năm 1994 đến nay, các đảng cánh tả liên tục nắm quyền lãnh đạo đất nước. Đặc biệt, Đảng Công nhân giành thắng lợi liên tiếp hai kỳ bầu cử tổng thống từ 2002 đến 2011 và hiện đang giành được sự ủng hộ rộng rãi của nhân dân, nhất là các tầng lớp dân nghèo. Tuy nhiên, Đảng Công nhân cũng đang phải đối mặt với nhiều vấn đề như nạn tham nhũng, hối lộ, trốn thuế vẫn đang hoành hành ngay trong nội bộ Đảng. Đây là vấn nạn không chỉ ở Brazil mà còn của nhiều nước trong khu vực Mỹ Latinh. Liệu Đảng Công nhân sẽ chèo lái đất nước như thế nào vẫn đang là sự mong đợi của người dân Brazil cần tiếp tục theo dõi ■

Chú thích:

1. <http://www.Lula.org.br>
2. Báo Nhân dân, ngày 26 tháng 12 năm 2006
3. <http://www.vietnamvanbut.com.vn/vnvnv/story/content/>

Tài liệu tham khảo:

1. Mai Lý Quảng (chủ biên), 195 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới, Nxb Thế giới, Hà Nội - 2001.
2. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Thể chế chính trị thế giới đương đại, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội - 2003.
3. Robert J. Alexander, Latin American politics and Government, New York, 1995.
4. Kenneth F. Johnson, Political Forces in Latin America, New York 1968.
5. Tài liệu từ Internet qua địa chỉ Website:
<http://www.Brazil Government>
<http://www.Political Brazil>
<http://www.Current Politics in Brazil>
<http://www.Presidencia. gob. Brazil>
6. CIA - The World Factbook - Brazil